

gruppen. Mens familiegruppene lever i tropiske og subtropiske strøk, trekker hannene mot høyere breddegrader og lever der som solitære individer. Norskehavet er et slikt område der vi bare finner hanner. I Norskehavet er det omkring 6 000 spermhval, og spesielt store ansamlinger av dem finner vi vest av Andøya, i tilknytning til Bleiksdjupet.

Finnhval

Finnhval finnes over store dyp, men holder seg i første rekke nær eggkantene og i Jan Mayen-området. I selve Norskehavet er det 5 000–6 000 finnhval. I tillegg befinner det seg et liknende antall i havområdene rundt Jan Mayen og mellom Island og Jan Mayen. Områdene rundt Island, inklusiv Danmarksstredet, er et rikt område for finnhval, og totalt sett er det om lag 30 000 finnhval i Nordøst-Atlanteren. Finnhval er i likhet med vågehvalen variert i kosten, men er kanskje noe mer bundet til forekomster av hoppekreps og krill, foruten sild og lodde.

Knølhval

I våre farvann er knølhvalen i første rekke knyttet til forekomster av lodde. Over hele perioden vi har hatt talletokt, ser det ut til at tallrikheten av denne arten har vært temmelig stabil, rundt 1 000 individer totalt i Norskehavet og Barentshavet.

Spekkhogger

Spekkhoggeren er i Norskehavet knyttet til vandringsmønsteret til norsk vårgytende sild og følger stort sett denne i løpet av året. I Tysfjord med Vestfjord-området, som i en årrekke var overvintringsområdet for norsk vårgytende sild, har det vært anslagsvis 500 spekkhoggere vinterstid. Totalt for Norskehavet og Barentshavet antar vi at det kan være noen få tusen spekkhoggere.

Forekomstene av storhval i det sentrale Norskehavet har ikke endret seg vesentlig de siste 15 årene. Antall spermhval har vist en økning på et par prosent per år, men denne økningen er ikke statistisk signifikant. Derimot har det i områdene rundt Island vært en signifikant økning av finnhval og knølhval, uten at vi vet hvorfor. I tillegg til en direkte vekst i bestandene, kan også endringer i fordeling forklare slike observasjoner.

De sjeldne retthvalene

Retthvalene er store bardehvaler med maksimalstørrelse på opp mot 18 m og 100 tonn. De har ingen ryggfinne og kjennetegnes ved å svømme i relativt moderat tempo.

Det sies at retthvaler fikk denne betegnelsen fordi de flyter etter å ha blitt avlivet, og således var de "rette" hvalene å fange før dampmaskin og granatharpun gjorde det praktisk mulig å utvide fangsten til også å omfatte de rasktsvømmende finnhvalene (blåhval, finnhval, seihval). Sikkert er det at de ble et lett bytte for en relativt lavteknologisk hvalfangst som desimerte bestandene kraftig allerede på 1800-tallet.

I Nord-Atlanteren har vi to arter av retthvaler: grønlandshvalen og nordkaperen. Nordkaperen, eller nordlig retthval, var grunnlaget for den hvalfangsten baskerne startet med i Biscaya på 1100-tallet. Fra 1600-tallet ble arten fangstet utenfor Finnmark, og siste fangst av nordkaper i norske farvann var i 1926. Arten regnes som utryddet hos oss. I dag er det bare en liten restpopulasjon på vel 300 dyr igjen i Nord-Atlanteren, og den har tilhold på USAs østkyst. Men i september–oktober 1999 ble et individ fra denne bestanden observert en måneds tid i Kvænangen i Troms. Individet ble identifisert på grunn-

lag av foto som hannhvalen Porter, som hadde vært observert regelmessig på østkysten av USA siden 1981 og siste gang før dette i Cape Cod Bay i mai 1999. Den ble observert igjen i Cape Cod Bay i mars 2000. Avstanden mellom Cape Cod og Kvænangen er om lag 5 700 km, så den gjennomsnittlige svømmehastigheten må minst ha vært 50 km i døgnet.

Grønlandshvalen er knyttet til isfylte farvann og har en sirkumpolar utbredelse. En regner med at grønlandshval i området fra Øst-Grønland til Barentshavet utgjorde én bestand – spitsbergenbestanden. Da fangsten på denne startet opp på 1600-tallet, tror en at den besto av om lag 25 000 individer. I dag er det bare rester igjen, noen få titalls dyr. Under hvalteltoktet i Barentshavet sommeren 2007 ble det gjort én observasjon av grønlandshval (Figur 2.4.6.1). Observasjoner for øvrig de siste tiårene er gjort nord i Grønlandshavet, ved Spitsbergen og i Barentshavet. Det er usikkert om disse grønlandshvalene er rester av spitsbergenbestanden, eller om de er innvandrere fra andre bestander.

Whale

The Norwegian Sea presents good habitats for whales, especially the baleen whales feeding on zooplankton. Sperm whales are also very abundant, feeding on squids and mesopelagic fishes. The abundances within the Norwegian Sea are approximately 5,000 fin whales, 1,000 hump back whales and 6,000 sperm whales. Their abundances over the last 15 years seem to have been stable, but with some indication of increases. Other species common to the area are killer whales, *Lagenorhynchus dolphins*, harbour porpoises, pilot whales, Northern bottlenose whales and blue whales.

2.4.7 KLAPPMYSS

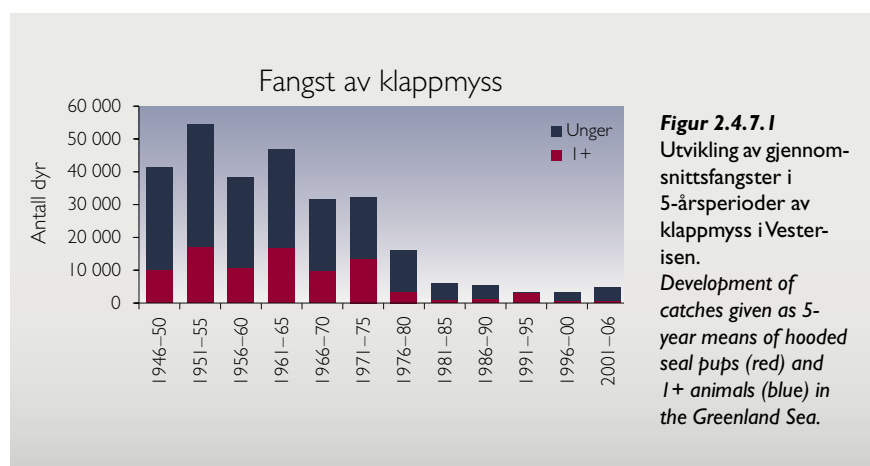
Tore Haug

tore.haug@imr.no

► Status og råd

I 2005 ble ungeproduksjonen hos klappmyss i Vesterisen beregnet til 15 200 dyr. Det tilsier en bestand av ett år gamle og eldre dyr på 71 400, noe som er betydelig lavere enn i 1997, da ungeproduksjonen var beregnet til 24 000. Siden 1980 ser det ut som bestanden har stabilisert seg på et lavt nivå, som antakelig ikke er mer enn 10–15 % av nivået for 60 år siden.

På grunn av lite data om bestanden, og på bakgrunn av den observerte nedgangen i

Figur 2.4.7.1 Utvikling av gjennomsnittsfangster i 5-årsperioder av klappmyss i Vesterisen. Development of catches given as 5-year means of hooded seal pups (red) and 1+ animals (blue) in the Greenland Sea.

ungeproduksjon, mener ICES at det ved fortsatt fangst vil være fare for at bestanden ikke klarer å ta seg opp igjen, og i verste fall reduseres ytterligere. Siden 2007 har ICES derfor anbefalt at det ikke tillates fangst av klappmyss i Vesterisen. Unntatt fra dette forbudet er en begrenset fangst til forskningsformål. Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon følger dette rådet, som også er i tråd med Havforskningsinstituttets anbefaling.

Fangst

Klappmyssunger, såkalte blueback, har vært vært et viktig element i den tradisjonelle norske selfangsten i Vesterisen. Fra og med sesongen 2007 ble det imidlertid kun tatt noen få klappmyss til forskningsformål. Fangstuttaket for årene 1946–2006 er gitt i Figur 2.4.7.1.

Vanskelig klappmyssstilling i 2007

Fordi de beregnede tallene for ungeproduksjon i Vesterisen i 2005 var så lave, gjennomførte Havforskningsinstituttet en ny klappmyssstilling ved flyfotografering av ungeproduksjonen under kasteperioden i mars 2007. I 2005 fødte klappmyssen ungene sine i tre veldefinerte områder. I 2007 ble derimot kastende klappmyss observert spredt over et stort område, uten tendenser

Foto: Tore Haug

til tettere konsentrasjoner. Antall foto og tilgjengelig flytid blir alltid begrensende faktorer under slike forhold, og det må forventes at usikkerheten i beregningene vil bli langt større enn i 2005. Bildene fra flytellingene blir nå analysert.

Hooded Seal

The Greenland Sea stock of hooded seals is commercially exploited by Norway. Management is based on advice from ICES. Results from an aerial survey conducted in 2005 suggested that current pup production of 15,200 pups was lower than observed in a comparable 1997 survey (23,800 pups). Model explorations indicated a decrease in population abundance from the late 1940s and up to the early 1980s. In the most recent two decades, the stock appeared to have stabilised at

a low level, currently at 71,400 animals of one year or more, which may be only 10–15% of the level observed 60 years ago. Given the current stock status, ICES has concluded that harvesting even at very low levels could result in a continued stock decline or a lack of recovery. Therefore, ICES concludes that harvesting should not be permitted from 2007 on, with the exception of catches for scientific purposes.

Klappmyss

Cystophora cristata

Andre norske navn:

Ulike navn på kjønn/aldersgrupper: blueback (årsunge), gris (1–2 år gammel), mus/klappmus (voksen hunn), kall/hettakall (voksen hann)

Familie: Ekte seler (Phocidae)

Maks størrelse:

Hunnene om lag 350 kg og 2,2 meter; hannene 400 kg og 2,7 meter

Levetid: Kan bli over 30 år

Leveområde: Nord-Atlanteren

Kastetidspunkt: Mars

Føde: Blekksprut og noe fisk

Nøkkeltall:

KVOTE 2007:

Midlertidig fredet, kun få dyr tillatt fanget til forskningsformål

NORSKE KVOTER 2006: 0

FANGST 2007:

27 unger og 35 voksne dyr tatt til forskningsformål

FANGSTVERDI 2007: 0

Fakta om bestanden

Klappmyssen er utbredt i de arktiske delene av Nord-Atlanteren. De voksne dyrene samles i konsentrasjoner på drivisen i kasteperioden i mars. Ungene blir født der og oppholder seg på isen under dieperioden, som varer i 4–5 dager. Vesterisbestandens kasteområde ligger i Grønlandshavet mellom Jan Mayen og Grønland. I april forlater de voksne klappmyssene kasteområdene og drar på jakt, men fra midten av juni til midten av juli samles de til hårfelling på drivis på Grønlands østkyst. Utenom kaste- og hårfellingsperiodene holder klappmyssene til i drivisområdene langs østkysten av Grønland. Herfra foretar de til dels lange beitevandringar på 1–3 måneder til fjerntliggende områder sørvest

av Island, vest av Irland, rundt Færøyene, langs eggakanten utenfor norskekysten og helt opp til Svalbard.

Klappmyssen er en utpreget dyppdykker, og menyen viser at de fleste dykk går ned til 100–600 meter. Arten livnærer seg særlig av blekksprut, men også av lodde, polartorsk og dyptlevende bunnfisk som uer og blåkveite. I likhet med andre arktiske selarter bygger klappmyssen opp energireserver i form av spekk i perioder med god mattilgang. I kaste- og hårfellingsperiodene spiser den lite. På tampen av disse periodene er derfor spekklaget tynt og må bygges opp igjen ved intensivt fødeinntak.

